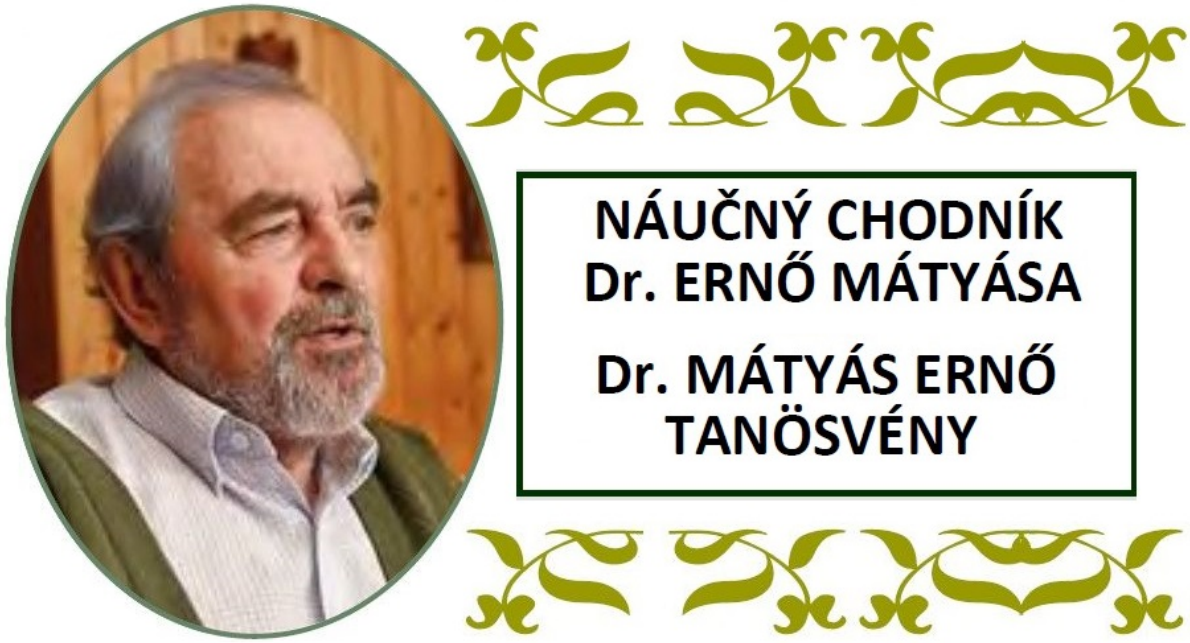
Náučný chodník Dr. Ernő Mátyása

Kraj:	Nitriansky
Okres:	Komárno
Geomorfologická jednotka:	Podunajská pahorkatina
Geologická jednotka:	neogénna panva
Chránené územie:	chránený areál Pribetský háj
Prístup:	bus Pribeta, kult. dom a pešo 300 m ku škole
Východisko:	Pribeta, základná škola
Trasa:	Pribeta: základná škola – Michalovský kanál – kostol Reformovanej kresťanskej cirkvi – údolie Menyecske-völgy – kaplnka sv. Anny – zberný dvor – základná škola
Dĺžka, prevýšenie:	11 km, prevýšenie 65 m
Čas prechodu:	4 h
Počet zastávok:	7
Náročnosť:	stredne náročná trasa

Zameranie chodníka: historické, kultúrne, prírodovedné

Typ chodníka: samoobslužný, okružný, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: nie je

Rok otvorenia: 2014

Aktuálny stav: Informačné panely sú v dobrom stave, no nie všetky (niektoré chýbajú) (2020).

Textový sprievodca: brožúra Krížom-krážom obcou i chotárom / Keresztül-kasul falun és határon autoriek Andrey Laczkóovej, Ildikó Nyul, Veroniky Schiller, Edit Szabó a Adriany Valachovej (vyd. Základná škola s vyučovacím jazykom maďarským – Alapiskola Perbete, Pribeta 2014, 44 strán)

Kontakt: Základná škola s vyučovacím jazykom maďarským Pribeta – Alapiskola Perbete, Školská 8, 946 55 Pribeta, tel. 035 / 7693 102; Obecný úrad Pribeta, Hlavná 113, 946 55 Pribeta, tel. 035 / 7693 101

Poznámky: (1) Vyššie uvedené informácie o dĺžke a prevýšení trasy náučného chodníka a dobe jej absolvovania sa týkajú celého, čiernou líniou v pláne trasy v brožúrke (sprievodcovi) vyznačeného priebehu z východiska (škola) cez všetkých sedem zastávok späť do východiska. (Nezhodujú sa s informáciami o dĺžke, prevýšení i dobe absolvovania trasy v tejto brožúrke.) (2) Fotografia v titulnom obrázku je prevzatá z textového sprievodcu (viac vyššie).

Využiteľnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný pre terénne vyučovanie i vlastivednú vychádzku. Brožúra (textový sprievodca, pozri vyššie), vytvorená miestnou základnou školou, obsahuje ku každej zastávke náučného chodníka motivačné texty a otázky.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Pribeta. Obec v južnej časti mierne zvlnenej Hronskej pahorkatiny juhovýchodne od Nových Zámkov na neogénnych morských štrkoch, pieskoch a íloch a pleistocénnych terasových štrkopieskoch prikrytých pleistocénnymi sprašami a v menšej miere aj naviatymi pieskami, ktorou k severozápadu preteká Michalovský kanál. Prvá písomná zmienka pochádza z roku 1312, kedy bola sčasti majetkom ostrihomského arcibiskupa a sčasti zemanov. Severozápadne od nej (pri puste Chrasť) stával v 14. – 16. storočí gotický hrad Mihályvár. Obyvatelia obce sa zaoberali poľnohospodárstvom, chovom dobytka, ale aj vinohradníctvom. V roku 1846 tu bola postavená na trase z Vácu do Prešporka železničná stanica. Začiatkom 20. storočia tu bolo mliekarské družstvo, pokusne sa chovala priadka morušová pre výrobu hodvábu. V rokoch 1938 – 1945 obec patrila Maďarsku. Kultúrnymi pamiatkami sú barokový rímskokatolícky kostol Najsvätejšej Trojice z roku 1733, neďaleká fara a ohradný múr pri nej.

Dr. Ernő Mátyás (1935 – 2012). Maďarský geológ, pedagóg, podnikateľ a básnik, rodák z Pribety. V roku 1947 bola v rámci povojnovej výmeny obyvateľstva jeho rodina vysídlená do Nagyszékely v župe Tolna v strednom Maďarsku. V roku 1958 vyštudoval na Univerzite Loránda Eötvösa v Budapešti odbor geografia a geológia. Pracoval ako geológ v banskej spoločnosti, venoval sa výskumu nerudných surovín v tokajskej oblasti. Zúčastnil sa výskumu tzv. vojenských kovov (molybdén, cín, volfrám) na Ďalekom východe a v Mongolsku. Od roku 1964 pôsobil ako pedagóg na Univerzite ťažkého priemyslu v Miškolci. Neskôr sa zaoberal biologickými účinkami minerálnych látok – v roku 1988 založil takto zameranú komerčnú spoločnosť a od roku 1991 prednášal na Akadémii prírodného liečenia predmet geoterapia.

Chránený areál Pribetský háj. Chránené územie pri juhozápadnom okraji Pribety v južnej časti Hronskej pahorkatiny vyhlásené v roku 2002 na ochranu 69 geneticky hodnotných jedincov duba plstnatého (*Quercus pubescens*) ako vedúcej alebo primiešanej dreviny prirodzených lesných spoločenstiev suchých stanovíšť Podunajskej nížiny. Medzi starými dubmi stojí kaplnka Panny Márie z polovice 18. storočia, ktorú celkom výnimočne nezničilo mimoriadne silné zemetrasenie v roku 1763 s

epicentrom v Komárne.

Národná prírodná rezervácia Parížske močiare. Chránené územie východne od Pribety pri severnom okraji Gbeliec v južnej polovici Hronskej pahorkatiny vyhlásené v roku 1966 v zamočiarenej oblasti s vodnými plochami v nive potoka Paríž, pravostranného prítoku dolného toku Hrona, rozširujúcej sa tu na križovatke zlomov, na ochranu jednej z najhodnotnejších a posledných pôvodných lokalít vodnej avifauny na Slovensku. Je najvýznamnejšou hniezdnou lokalitou trsteniarika tamariškového (*Acrocephalus melanopogon*) a fúzatky trstinovej (*Panurus biarmicus*). Močiare a jazerá s porastom trste obyčajnej (*Phragmites australis*) predstavujú v bezlesej poľnohospodárskej krajine významný rezervoár vody a sú migračnou zastávkou sťahovavých vodných vtákov a hniezdnym stanovišťom mnohých druhov vtáctva, najmä divých kačíc a lysiek. Do prirodzených hydrologických pomerov územia zasiahli čiastočné vodohospodárske regulácie potoka Paríž v 60. rokoch 20. storočia s úmyslom odvodnenia územia s cieľom jeho premeny na poľnohospodársku pôdu, ktoré boli pozastavené. (Prvé pokusy o odvodnenie územia sa objavili už začiatkom 19. storočia.) Územie rezervácie je medzinárodne významnou mokraďou (ramsarská lokalita) a súčasťou chráneného vtáčieho územia Parížske močiare (je súčasťou sústavy Natura 2000).

Chránený areál Alúvium Paríža. Chránené územie východne od Pribety v južnej polovici Hronskej pahorkatiny vyhlásené v roku 1988 na ochranu zamočiarenej nivy potoka Paríž medzi Strekovom a Novou Vieskou ako význačného biologického a krajinárskeho celku. Areál je súčasťou chráneného vtáčieho územia Parížske močiare (je súčasťou sústavy Natura 2000).

Chránený areál Rúbaniansky park. Chránené územie severovýchodne od Pribety v južnej polovici Hronskej pahorkatiny vyhlásené v roku 1984 na ochranu historického parku priliehajúceho k neoklasicistickej kúrii v Rúbani, ktorej posledným majiteľom bol Aladár Zichy zo Surdu, dnes upravenej na vinársky podnik.

Podunajská pahorkatina. Rozsiahly geomorfologický celok v juhozápadnej časti Slovenska medzi Pezinkom a Trstínom na západe, Šahami a Štúrovom na východe, Sencom, Sereďou, Novými Zámkami a Dunajom na juhu s jazykovitými výbežkami k severu pozdĺž riek k Novému Mestu nad Váhom, Bánovciam nad Bebravou, Zlatým Moravciam, Pukancu a Sebechlebom, tvoriaci severnú a severovýchodnú časť Podunajskej nížiny. Na juhu susedí s Podunajskou rovinou, na západe ju ohraničujú Malé Karpaty a Považské podolie, zo severu do nej prenikajú ďalšie jadrové (Považský Inovec, Strážovské vrchy, Tribeč, Hornonitrianska kotlina) a na východe vulkanické geomorfologické jednotky (Pohronský Inovec, Štiavnické vrchy, Krupinská planina a Burda). Podunajská pahorkatina sa rozprestiera v oblasti dolných tokov Váhu, Nitry, Žitavy, Hrona a Ipľa (tvoriaceho s Dunajom na juhovýchode slovensko-maďarskú štátnu hranicu) v nadmorských výškach od 103 m (povyše ústia Ipľa do Dunaja) do zhruba 400 m (severovýchodne od Pukanca v cípe zabiehajúcom pozdĺž Sikenice hlboko do Štiavnických vrchov). Povrch pahorkatiny je hladko modelovaný, striedavo rovinný – na nivách a terasách vodných tokov (hliny, piesky, štrkopiesky) či sprašových tabuliach (spraše, sprašové hliny) – a mierne zvlnený až zvlnený – na širokých a plochých chrbtoch so svahmi plytkých i hlbokých dolín a úvalín na erózno-denudačne rozčlenených zvyškoch neogénnych morských a jazerných akumulácií (íly, piesky a štrky), proluviálnych kužeľoch pod úpätiami susediacich pohorí (ostrohranný skelet, zvetralé valúny), ostrovoch naviatych pieskov či vulkanických tufov alebo na miestach postihnutých nerovnomernými tektonickými pohybmi, ktoré sa prezentujú mozaikou lokálnych (zamočiarených) znížení a (zalesnených) vyvýšení a náhlymi (pravouhlými) zálomami riečnej siete. V dôsledku tejto pestrosti reliéfu so striedajúcimi sa nápadnými, prevažne severo-južným smerom pretiahnutými paralelnými vyvýšeninami a zníženinami sa člení pahorkatina na 11 geomorfologických podcelkov – dielčích pahorkatín (Trnavská, Nitrianska, Žitavská, Hronská a Ipeľská) a nív (Dolnovážska, Nitrianska, Žitavská, Hronská, Čenkovská a Ipeľská). Neogénne sedimenty, prekryté sprašami a sprašovými hlinami tvoria materskú horninu černozemí a hnedozemí, patriacim k najúrodnejším

pôdam Slovenska. Okrem na nich pestovaných obilnín a olejnín tu má výborné prírodné podmienky a dlhú tradíciu aj vinohradníctvo. Lesy sa prakticky nezachovali, s výnimkou miniatúrnych lokálnych zvyškov historických dúbrav či dubohrabín či ostrovov na menej úrodnom podloží (štrky, vulkanity). Na tektonické poruchy viazané prirodzené teplé a studené minerálne pramene (Dudince, Santovka, Levice, Piešťany) dopĺňajú umelé geotermálne pramene (vrty) (Štúrovo, Podhájska, Poľný Kesov).

Názvy informačných panelov

1. Náučný chodník Dr. Ernő Mátyása / Dr. Mátyás Ernő tanösvény
2. Michalovský kanál / Mihályvári-kanális
3. Rodný dom Dr. Ernő Mátyása / Dr. Mátyás Ernő szülőháza
4. Poľovnícka chata / Vadászház
5. Menyecske-völgy / Menyecske-völgy
6. Kaplnka Panny Márie / Szűz Mária-kápolna
7. Zberný dvor / Hulladékgyűjtő udvar

2
1
3
7
4
6
5

Mapy.cz